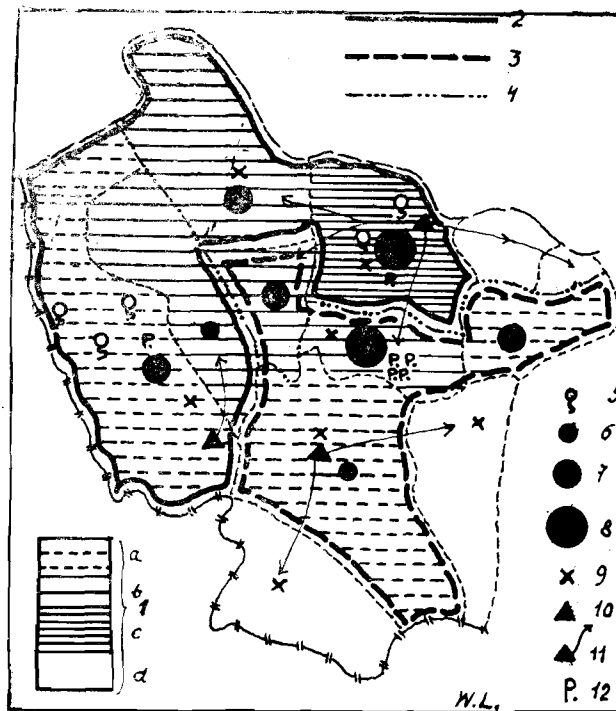


Mapa 22. Ruch letniskowy. I.; 1) warunki przyrodzone; a) poniżej 30, b) 37—48, c) 50—54, d) 56—58, e) 60—62, f) 67; II. frekwencja letników w 1933 r.; 1) poniżej 50 osób; 2) 50—100 osób; 3) 100—200 osób; 4) 200—300 osób; 5) ponad 300 osób, 6) nie ma letników; III. urzędnicy techniczni; a) 22—25, b) 27, c) 30—32, d) 35—37, e) 39—41, f) 49—58; IV. Na północ od linii — we wsiach jest ponad 20% domów 3-izbowych; V. Wille (topograficzne).



Mapa 23. Ruch letniskowy. II.; 1) ilość letników na izbę przeznaczoną do wynajęcia; a) mniej niż jeden letnik, b) 2 lub 3 letników, c) ponad 3 letników, d) nie ma letników; 2) ruch letniskowy od 1927 r. silnie rozwija się; 3) ruch letniskowy od 1927 r. słabo rozwija się; 4) granica wpływów stacji kolejowych Czarny Dunajec i Raba Wyżna; 5) źródła mineralne (siarczane); 6) dochód na gospodarstwo z ruchu letniskowego; 6) mniej niż 50 zł; 7) 50—100 zł; 8) ponad 150 zł; 9) miejsca wyrębu mięsa; 10) piekarnie; 11) ich zasięgi handlowe; 12) pensjonaty czynne

Mapy rys. W. Leszczycka. Mapy 16, 17, 21 przedruk z art. S. Leszczycki, *Oblicze wsi orawskiej*, „Przyjaciel Spisza i Orawy”, *Kalendarz na rok 1947*, Kraków Fot. autor

Maria Anacka-Łyjak

Z KOLONII DO OPOCZNA PRZYCZYNEK DO DZIEJÓW „WĘDRÓWKI MOTYWÓW”

W roku 1981 Krajowa Agencja Wydawnicza opublikowała tękę zatytułowaną *Wzory polskich haftów ludowych*, obejmującą dwanaście tablic opatrzonych krótkim tekstem. Wyboru wzorów z kolekcji Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie dokonała Elżbieta Piskorz, będąca także autorką tekstu.

Na siódmej z kolei tablicy pokazano haft opoczyński zolbiący przyrządek koszuli jako przykład haftu liczonego, związanego ściśle ze strukturą płótna. W podanym przykładzie głównym elementem kompozycyjnym są powtarzające się rytmicznie pary ptaków (prawdopodobnie gołębi) zwróconych do siebie dziobkami, rozdzielonych kwiatkiem o piennej ulistnionej lodyżce; od następnej pary ptaków dzieli je bardziej rozbudowana lodyżka z trzema kwiatkami. Autorka teki nie wyjaśnia pochodzenia tego motywu, co nie może budzić zdziwienia z uwagi na popularny charakter publikacji (il. 3).

Przypadek zdarzył, że omawiany motyw odnalazłam, w niemal identycznej formie, w pracy Niny Goekerell *Stickmuster-tueher* (Kataloge des Bayerischen Nationalmuseums München. Band XVI; Deustcher Kunstverlag 1980)¹. Reprodukowany na stronie 19 (il. 1), pochodzi z wzornika (*Modelbuch*) wydanego

przez Petera Quentella w Kolonii w r. 1536. Zależność haftu opoczyńskiego ze zbiorów Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie od jego XVI-wiecznego pierwowzoru określonego jako „borditura z ptakami” (*Vogelbordüre*) jest zdumiewająca i bezsporna. Wprawdzie w katalogu opracowanym przez Ninę Goekerell (s. 60, il. 67, nr kat. 21) znajduje się i inny przykład podobnego motywu: południowoniemiecki haft na płótnie z przełomu lat 1741 i 1742, różni się on jednak (il. 2) w szczegółach od motywu podanego we wzorniku Petera Quentella i nie może być uważany za pierwowzór haftu opoczyńskiego.

Stefania Krzysztofowicz w książce *O sztuce ludowej w Polsce* (Warszawa 1972, s. 111) konstatuje: „Haft pojawił się na polskiej wsi w formie wzorów bezpośrednio zaczerpniętych ze sztuki oficjalnej (...)”. Prześledzenie drogi, jaką w czasie i przestrzeni odbył motyw „bordiry z ptakami”, zanim z XVI-wiecznego wzornika Petera Quentella z Kolonii — być może poprzez haft dworski, mieszczański lub kościelny — trafił w latach dwudziestych XIX w.² w formie prawie nie zmienionej, na przyrządek koszuli opoczyńskiej, pozostawiam etnografom.

